

Lastenruoat ja niiden valvonta - Pakkausmerkinnät

Tuulikki Lehto
Evira / VALO / TUTU / RATI

Koulutuspäivä 30.10.2012

Lastenruoat

- Lastenruoat ovat erityisruokavaliovalmisteita, jotka ovat pakattuja ja joiden on erityisesti ilmoitettu soveltuvan
 - Imeväisille (< 12 kk)
 - Äidinmaidonkorvikkeet (siihen saakka, kun otetaan käyttöön täydentävä ravinto)
 - Vierotusvalmisteet (noin 6 kk ->)
 - Ko. tuotteet oltava sellaisia, että ovat nautintavalmiita tai tarvitaan vain vettä.
 - 1-3 vuotiaille lapsille
 - *Viljapohjaiset lastenruoat*: esim. puurot ja vellit, pastat, korput ja keksit
 - *Muut lastenruoat*: esim. kasvis-, marja- ja hedelmäsoseet sekä liha- ja kalasoseet.

Pakkausmerkintälainsäädäntö

Horisontaalista (kaikkia elintarvikkeita koskevaa)
lainsäädäntöä, mm.:

- Ns. yleinen elintarvikeasetus (EY) N:o 178/2002
- Elintarvikelaki (23/2006)
- **pakkausmerkintäsäädökset**
- lisäainesäädökset
- elintarvikkeiden täydentäminen kivennäisaineilla ja vitamiineilla
- vierasainesäädökset
- jne.

Pakkausmerkintälainsäädäntö

Vertikaalista (vain tiettyä elintarvikeryhmää koskevia)

Tuotekohtaisia säädöksiä lastenruoista:

- MMMa erityisruokavaliovalmisteista (121/2010)
- KTMa äidinmaidonkorvikkeesta ja vierotusvalmisteesta (1216/2007)
- KTMp lastenruoista (789/1997)
- KTMa kliinisistä ravintovalmisteista (406/2000)
- STMa imeväisen ja pikkulapsen ruokintaa koskevasta tiedotusaineistosta (267/2010)

Pakkausmerkinnät

Yleiset vaatimukset:

- pakkausmerkinnät ovat totuudenmukaisia, tiedoiltaan riittäviä, eivätkä johda harhaan (esim. elintarvikkeen nimi, alkuperä, sisällön määrä, toimijan yhteystiedot)
- kuluttajan taloudellinen suoja ei vaarannu virheellisten merkintöjen vuoksi (esim. kirjasinkoko, sisällön määrä, alkuperä)
- elintarvikkeella ei saa esittää olevan ihmisen sairauksien ennalta ehkäisemiseen, hoitamiseen tai parantamiseen liittyviä ominaisuuksia eikä viitata sellaisiin tietoihin, ellei muualla lainsäädännössä toisin säädetä.

Pakkausmerkintäsäädökset

Yleiset pakkausmerkintäsäädökset

- KTMa 1084/2004 (muutos 724/2007 ja 1224/2007) elintarvikkeiden pakkausmerkinnöistä
- Kuluttajainformaatioasetus” (EPNAs elintarviketietojen antamisesta kuluttajille 1169/2011/EY)
 - voimaan 12.12.2011
 - siirtymäajat:
 - >ravintoarvomerkinnot 13.12.2016 (5 v)
 - > muut vaatimukset 13.12.2014 (3 v)
 - Lisätietoa muutoksista nykyisiin säädöksiin:
http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus_ja_myynti/pakkausmerkinnat /kuluttajainformaatioasetus/

Kuluttajainformaatioasetus

”**Luettavuus**” tietojen ulkoasu; määritellään mm.

- kirjasinkoolla -> vähintään 1,2 mm (x – korkeus);
(poikkeus, jos < 80 cm², min 0,9 mm)
- kirjasinten välisellä etäisyydellä
- rivien välisellä etäisyydellä
- tekstin värillä
- kirjasinlajilla
- materiaalin pinnalla ja
- kirjoituksen ja taustan huomattavalla kontrastilla;

Kielivaatimukset:

Pakolliset elintarviketiedot on annettava kielellä, jota kuluttajat ymmärtävät helposti; ei estä lisäksi antaa tiedot useammalla kielellä

Kuluttajainformaatioasetus

Luettelo pakollisista tiedoista:

- **Elintarvikkeen nimi**
- **Ainesosaluettelo**
- **Allergioita tai intoleransseja aiheuttavat aineet ja tuotteet**
- **Ainesosan määrä***
- **Sisällön määrä**
- **Vähimmäissäilyvyysaika (parasta ennen; joitakin poikkeuksia on) / viimeinen käyttöajankohta ja pakastuspäivämäärä tarvittaessa (kts. Liite III ja X)**

* tarvittaessa

Kuluttajainformaatioasetus

Luettelo pakollisista tiedoista (jatkuu):

- Säilytysolosuhteet ja käyttöolosuhteet*
- Valmistajan, pakkaajan tai EU:ssa toimivan myyjän nimi ja osoite
- Alkuperämaa tai lähtöpaikka (artikla 26)*
- Käyttöohje*
- Alkoholipitoisuus (juomien, jos alk. > 1,2 til-%)*
- Ravintoarvoilmoitus (pakolliseksi lähes kaikkiin tuotteisiin)

* tarvittaessa

Kuluttajainformaatioasetus

Luettelo pakollisista tiedoista (jatkuu):

- **Suolapitoisuus (kansallinen säädös) – voimakassuolaisuusmerkintä? ***
- **Tiettyjä elintarvikkeita koskevat pakolliset lisätiedot (mm. varoitusmerkinnät tai muut lisätiedot (liite III), esim. kohta 5: Elintarvikkeet tai elintarvikkeiden ainesosat, joihin on lisätty kasvisteroleita, kasvisteroliestereitä, kasvistanoleita tai kasvistanoliestereitä -> Näkyvä maininta siitä, ettei elintarvike välttämättä ravitsemuksellisesti sovellu raskaana oleville ja imettäville naisille tai alle viisivuotiaille lapsille.)**
- **Erityislainsäädännön edellyttämät merkinnät***

* tarvittaessa

Kuluttajainformaatioasetus

Elintarvike-erän tunnus :

- Kuluttajainformaatioasetuksessa ei ole siitä erillistä mainintaa (vrt. KTMa 1084/2004; § 37-38)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/91/EU, annettu 13.12.2011, elintarvike-erän tunnistamismerkinnöistä

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:334:0001:0005:FI:PDF>

Elintarvikkeen tunnistusmerkki

- Tunnistusmerkin käyttövaatimus eläinperäisissä elintarvikkeissa tulee EPNAs:sta (EY) N:o 853/2004, art.5 ja liite II)*

* tarvittaessa

Kuluttajainformaatioasetus

- **Elintarvikkeen nimi**

Elintarvikkeen nimeä täydentävät lisätiedot (liite VI), mm.

- ”sulatettu” (tuotteet, jotka on pakastettu ennen myyntiä ja jotka myydään sulatettuna)
- ”lisätty vettä” (jos lisättyä vettä yli 5 % raakaliha- valmistuksessa, lihavalmisteessa, kalastustuotteessa ja jalostetussa kalastustuotteessa)
- ”paloista yhdistetty liha” ja ”paloista yhdistetty kala”; *(raakalihavalmisteessa, lihavalmisteessa tai kalastustuotteessa, josta voi syntyä vaikutelma, että tehty yhdestä lihan- tai kalanpalasta).*

Kuluttajainformaatioasetus

- **Ainesosaluettelo**

- Ainesosaluettelossa allergioita tai intoleransseja aiheuttavien aineiden ja tuotteiden ilmoittaminen tarkentuu, *erotuttava selvästi muista ainesosista*, esim. lihavoinnilla.

- > koskee myös pakkaamattomia ja suurtalouksien kautta kuluttajille toimitettavia elintarvikkeita -> jäsenvaltio voi antaa tarkempia sääntöjä tavasta, jolla tiedot on annettava (art. 44)

- Kaikki valmistettua nanomateriaalia sisältävät ainesosat on ilmoitettava selkeästi ainesosaluettelossa. Tällaisten ainesosien nimen jäljessä on oltava sana ”nano” suluissa.

- > Ainesosien ilmoittamisesta ja merkitsemisestä lisää, kts. Liite VII

Kuluttajainformaatioasetus

- **Alkuperämaan tai lähtöpaikan merkintävelvoite laajenee; ilmoittaminen on pakollista:**
 - jos epäilystä, että ilmoittamatta jättäminen johtaa kuluttajaa harhaan
 - *tuoreesta, jäähdytetystä tai jäädytetystä* sian, lampaan, vuohen ja siipikarjan lihasta; -> *täytäntöönpanosäädökset viim. 13.12.2013*
 - (Naudanlihan alkuperä on aiemminkin pitänyt ilmoittaa)

Kuluttajainformaatioasetus

Kun elintarvikkeen alkuperämaa tai lähtöpaikka ilmoitetaan, **eikä** se ole sama kuin *pääainesosan* (= ainesosa/ainesosien yhdistelmä, jonka osuus on yli 50 % tai jonka kuluttaja yleensä liittää elintarvikkeen nimeen ja josta useimmissa tapauksissa vaaditaan määrän ilmoittamista):

- ko. pääainesosan alkuperämaa tai lähtöpaikka on ilmoitettava tai
- on mainittava, että pääainesosan alkuperämaa ja lähtöpaikka on eri kuin elintarvikkeen alkuperämaa tai lähtöpaikka (-> soveltaminen edellyttää täyt.panosäädöksiä)

Esimerkiksi, jos ruisleipää /mustikkahilloa markkinoidaan Suomessa valmistetuksi, mutta ruisjauhot /mustikat ovat saksalaisia, jauhojen /mustikoiden alkuperä mainittava.

Kuluttajainformaatioasetus

Komissio laatii kertomuksen 3 vuoden kuluessa alkuperämerkintävelvoitteen laajentamisesta seuraaviin tuoteryhmiin:

- muut lihalajit (kuin edellä)
- maito, maitotuotteiden ainesosana käytetty maito
- jalostamattomat elintarvikkeet
- yhdestä ainesosasta koostuvat elintarvikkeet
- ainesosa, jonka osuus on yli 50 % elintarvikkeesta.

MMMa 121/2010

erityisruokavaliovalmisteista 8 §

- Pakkaukseen voidaan tehdä merkintä *erityisruokavaliovalmiste* tai *dieettivalmiste* (ei tavanomaiseen kulutukseen tarkoitettut)
- Ravitsemukselliset erityisominaisuudet sekä koostumusta tai valmistusmenetelmää koskevat laadulliset tai määrälliset tekijät, joihin valmisteeseen – lastenruoan - ilmoitettu käyttö erityisruokavaliovalmisteena perustuu.
- Lisätyn ravintoaineen tai muun aineen määrä ilmoitetaan sen suuruisena kuin se on vähintään pakkaukseen merkittynä viimeisenä käyttöpäivänä tai parasta ennen -päiväyksen ilmoittamana päivämääränä.

Lastenruokien ravintoarvomerkinnät

Yleinen ravintoarvomerkintävaatimus erityisruokavaliovalmisteissa, mutta

- äidinmaidonkorvikkeissa
- vieroitusvalmisteissa ja
- muissa lastenruoissa

erityiset ravintoarvomerkintävaatimukset, joita noudatetaan.

Äidinmaidonkorvikkeiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- Valmisteen nimi ”Äidinmaidonkorvike” / ”Maitopohjainen äidinmaidonkorvike” (jos kokonaan lehmänmaidon proteiinista)
- Lisäilmoitus Ilmoitus siitä, että valmiste on sopivaa imeväisen ravinnoksi syntymästä alkaen, kun lasta ei imetetä;
- Lisämerkintä otsikolla ”Tärkeää” tai muulla vastaavalla ilmaisulla:
 - Lausunto rintaruokinnan ylivertaisuudesta
 - Suositus siitä, että valmistetta käytetään vain sellaisten riippumattomien henkilöiden ohjeiden mukaan, jotka ovat saaneet lääketieteellisen, ravitsemustieteellisen tai farmaseuttisen koulutuksen, tai jotka ovat muita äitiys- tai lastenhuollosta vastuussa olevia ammattihenkilöitä;

Äidinmaidonkorvikkeiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- Ohjeet
 - Valmistusohjeet
 - Varastointiohjeet
 - Hävittämisohejeet
 - Varoitus väärän valmistustavan ja varastoinnin aiheuttamista terveydellisistä vaaroista
 - Asianmukaiset tiedot valmisteen oikeasta käytöstä siten, ettei aliarvioida rintaruokinnan merkitystä.
- Ravitsemus- ja terveysväitteet
 - Erillinen luento. (Ravitsemus- ja terveysväitteitä ainoastaan KTMa:n 1216/2007 liitteessä IV vahvistettujen edellytysten mukaisesti)
- Lisäaineet
 - Erillinen luento.

Äidinmaidonkorvikkeiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- Pakolliset ravintoarvo-merkinnät ilmaistuna 100 ml:ssa nautinta-valmista valmistetta
- Energian määrä ilmaistuna kilojouleina (kJ) ja kilokaloreina (kcal) sekä
- proteiinien, rasvojen ja hiilihydraattien määrät numeroin ilmaistuna ja
- kivennäisaineet ja vitamiinit, jotka liitteissä I ja II
- Tarvittaessa koliinin, inositolin ja karnitiinin määrä keskiarvona numeroin ilmaistuna.

Äidinmaidonkorvikkeiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- Vapaa-
ehtoiset
ravintoarvo-
merkinnät
ilmaistuna
100 ml:ssa
nautinta-
valmista
valmistetta
- Liitteessä III mainittujen ravintoaineiden määrät keskiarvona numeroin ilmaistuna (ellei merkintää tehdä 11 §:n 2 momentin mukaisella tavalla).

Äidinmaidonkorvikkeiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- Kuva- ja teksti-
rajoitteet

Ei saa olla imeväisten kuvia.

Ei kuvia tai tekstejä, jotka voivat ihannoida valmisteen käyttöä.

Ei ilmaisuja ”luonnollisen kaltainen”, ”äidinmaidon kaltainen”, ”muunnettu” tai vastaavia ilmaisuja.

Tulee merkitä niin selkeästi, ettei sekaannuksen vaaraa vierotusvalmisteeseen.

Pakkauksessa voi kuitenkin olla kuvia helpottamaan valmisteen tunnistamista sekä kuvitettu valmistusohje.

Äidinmaidonkorvikkeiden internetmarkkinointi (STMa 267/2010, 8 §)

- Pakkaus- ja ravintoarvo-merkintätiedot internetissä
- Pakkaus- ja ravintoarvomerkinntätietoja internetissä saa esittää ainoastaan, jos tiedot esitetään KTMa:n 1216/2007, 11—15 §:n mukaisesti.
 - Sosiaali- ja terveysministeriön asetus imeväisen ja pikkulapsen ruokintaa koskevasta tiedotusaineistosta 267/2010; 8 §
 - <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100267>

Vierotusvalmisteiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- Valmisteen nimi
 - ”Vierotusvalmiste” /
 - ”Maitopohjainen vierotusvalmiste ”(jos kokonaan lehmänmaidon proteiineista)
- Lisämerkintä
 - Valmiste on sopivaa yli kuuden kuukauden ikäisen imeväisen ravinnoksi siten, että se muodostaa vain osan ruokavaliosta.
 - Ei saa käyttää rintamaidon sijasta lapsen kuuden ensimmäisen elinkuukauden aikana.

Jatkuu:

Vierotusvalmisteiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- **Lisämerkintä**
- Päätöksen täydentävän ruokinnan aloittamisesta ja kaikista poikkeamista kuuden kuukauden ikärajaan saisi tehdä vain sellaisten riippumattomien henkilöiden ohjeiden mukaan, jotka ovat saaneet lääketieteen, ravitsemustieteen tai farmasian alan koulutuksen tai jotka ovat muita äitiys- tai lastenhuollosta vastuullisia ammattihenkilöitä, ja yksittäisen imeväisen kasvu ja kehitystarpeiden perusteella.

Vierotusvalmisteiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- Ohjeet
 - Valmistusohjeet
 - Varastointiohjeet
 - Hävittämisohejeet
 - Varoitus väärän valmistustavan ja varastoinnin aiheuttamista terveydellisistä vaaroista
 - Asianmukaiset tiedot valmisteen oikeasta käytöstä siten, ettei aliarvioida rintaruokinnan merkitystä.
- Ravitsemus- ja terveysväitteet
 - Erillinen luento.
- Lisäaineet
 - Erillinen luento.

Vierotusvalmisteiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- Pakolliset ravintoarvo-merkinnät ilmaistuna 100 ml:ssa nautinta-valmista valmistetta
- Energian määrä ilmaistuna kilojouleina (kJ) ja kilokaloreina (kcal) sekä
- proteiinien, rasvojen ja hiilihydraattien määrät numeroin ilmaistuna ja
- kivennäisaineet ja vitamiinit, jotka liitteissä I ja II
- Tarvittaessa koliinin, inositolin ja karnitiinin määrä keskiarvona numeroin ilmaistuna.

Vierotusvalmisteiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- Vapaa-
ehtoiset
ravintoarvo-
merkinnät
ilmaistuna
100 ml:ssa
nautinta-
valmista
valmistetta
- Liitteessä III mainittujen ravintoaineiden määrät keskiarvona numeroin ilmaistuna (ellei merkintää tehdä 11 §:n 2 momentin mukaisella tavalla).
- Liitteessä VII mainituista vitamiineista ja kivennäisaineista numeroarvojen lisäksi tieto ravintoaineen saannista prosentteina liitteessä kyseiselle ravintoaineelle määrätystä vertailuarvosta.

Vierotusvalmisteiden pakkausmerkinnät (KTMa 1216/2007,11-15 §)

- Kuva- ja teksti-
rajoitteet

Ei saa olla imeväisten kuvia

Ei kuvia tai tekstejä, jotka voivat ihannoida valmisteiden käyttöä.

Ei ilmaisuja ”luonnollisen kaltainen”, ”äidinmaidon kaltainen”, ”muunnettu” tai vastaavia ilmaisuja

- *Pakkauksessa voi kuitenkin olla kuvia helpottamaan valmisteiden tunnistamista sekä kuvitettu valmistusohje.*

Vierotusvalmisteiden internetmarkkinointi (STMa 267/2010, 8 §)

- Pakkaus- ja ravinto-arvo-merkintätiedot internetissä
- Pakkaus- ja ravintoarvomerkitietoja internetissä saa esittää ainoastaan, jos tiedot esitetään KTMa:n 1216/2007, 11—15 §:n mukaisesti.
 - Sosiaali- ja terveysministeriön asetus imeväisen ja pikkulapsen ruokintaa koskevasta tiedotusaineistosta 267/2010; 8 §
 - <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100267>

Lastenruoat (KTMP lastenruoista 789/1997, § 10-12)

- Pakolliset lisämerkinnät
- Ikäraja, jota vanhemmille lapsille valmistetta saa käyttää ottamalla huomioon valmisteen koostumus, rakenne tai muut erityisominaisuudet.
 - Minkään valmisteen pakkauksessa mainittu ikäraja ei saa olla alle neljä kuukautta. Valmisteesiin, joiden käyttöä suositellaan neljä kuukautta täyttäneille lapsille, voidaan kuitenkin merkitä, että ne ovat sopivia kyseisestä iästä alkaen, elleivät riippumattomat lääketieteen, ravitsemuksen tai farmasian tai muun äitiys- ja lastenhoidon asiantuntijat toisin suosittele
- Merkintä siitä, sisältääkö valmiste gluteenia, jos valmistetta suositellaan annettavaksi alle kuuden kuukauden ikäiselle imeväiselle.

Lastenruoat (KTMP lastenruoista 789/1997, § 10-12)

- Pakolliset ravintoarvo-merkinnät ilmaistuna 100 ml/100 g kaupan pidettävää valmistetta ja tarvittaessa nautittavaksi ehdotettua annosta kohden
 - Energian määrä ilmaistuna kilojouleina (kJ) ja kilokaloreina (kcal) sekä
 - proteiinien, hiilihydraattien ja rasvojen määrä numeroin ilmaistuna
 - Liitteiden I ja II mukaan sallittujen kivennäisaineiden ja vitamiinien määrät keskiarvona numeroin ilmaistuna.
 - Tarvittaessa valmistusohjeet sekä maininta valmistusohjeen noudattamisen tärkeydestä.

Lastenruoat (KTMP lastenruoista 789/1997, § 10-12)

- Ravitsemus- ja terveysväitteet
- Erillinen luento.
- Lisäaineet
- Erillinen luento.

Lastenruokien internetmarkkinointi (STMa 267/2010, 8 §)

- Pakkaus- ja ravintoarvo-merkintätiedot internetissä
- Lastenruoista saa esittää internetissä pakkaus- ja ravintoarvomerkintätietoja, jos ne esitetään lastenruoista annetun KTMP:n (789/1997) 10—12 §:n mukaisesti.

Linkkejä

- Pakkausmerkinnät:
http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valmistus_ja_myynti/pakkausmerkinnat/
- EPNAs N:o 1169/2011(Kuluttajainformaatioasetus)
- <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:304:0018:0063:FI:PDF>
- MMMA erityisruokavaliovalmisteista 121/2010,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100121?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=121%2F2010>
- KTMP lastenruoista 789/1997, <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1997/19970789>
- KTMA äidinmaidonkorvikkeesta ja vierotusvalmisteesta 1216/2007,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100121?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=1216%2F2007>
- Komission lastenruokasivusto,
http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/children/baby_food_en.htm
- Komission direktiivi 2006/141/EY äidinmaidonkorvikkeista ja vierotusvalmisteista,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:401:0001:0033:FI:PDF>
- Komission direktiivi 2006/125/EY viljapohjaisista ja muista lastenruoista, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:339:0016:0016:FI:PDF>
-